

Ks. Adam Solak

Wydział Teologiczny PAT, Tarnów

ŚRODOWISKO EKLEZJALNE A SAMOWYCHOWANIE MŁODZIEŻY

Samowychowanie jest jednym z wielu procesów zachodzących w życiu każdego człowieka. Okresem szczególnie ważnym w samowychowaniu jest młodość, gdyż właśnie wtedy człowiek przejawiając swoją aktywność i potrzebę jej wyrażania, postanawia wziąć swoje życie we własne ręce i pokierować nim tak jak zechce. Samowychowanie to „czynne ustosunkowanie się podmiotu do procesu własnego rozwoju, wyrażające się w regulowaniu swego postępowania i działania według dobrowolnie przyjętych wzorów lub systemu wartości. Jest to świadome i celowe kierowanie sobą. Człowiek wychowując samego siebie, staje się podmiotem wychowania, jednostką zaangażowaną w działalność wychowawczą kierowaną na nią bądź na grupę, w której uczestniczy”¹ Jedną z trzech podstawowych instytucji, obok rodziny i szkoły, oddziałujących przez swoją wychowawczą postawę na proces samowychowania młodzieży, jest środowisko eklezjalne.

Młodzi niejednokrotnie zagubieni, zdezorientowani w wyborze życiowych wartości i celów, szukają kogoś, kto by im pomógł odnaleźć prawdziwy sens i cel życia, wskazywał właściwą drogę i towarzyszył w nieustannej pracy nad sobą. To zadanie w sposób szczególny należy do społeczności Kościoła. Kościół, społeczność nadprzyrodzona i uniwersalna, jest zarazem instytucją najwyższą i doskonałą, ponieważ ma wszelkie środki niezbędne do osiągnięcia celu, jakim jest zbawienie wieczne ludzi.² Kościół we współpracy z rodziną i szkołą, w sposób szczególny powinien pomagać w pracy samowychowawczej młodym ludziom przez ukazywanie nadprzyrodzonego aspektu życia i podejmowanego wysiłku samowychowawczego.

I. PERSPEKTYWA HISTORIO-ZBAWCZA

Temat oddziaływań środowiska eklezjalnego na proces samowychowania młodzieży należy rozpocząć od krótkiego nakreślenia perspektywy histo-

¹ *Encyklopedia pedagogiczna*, W. P o m y k a ł o (red.), Warszawa 1993, s. 716.

² Zob. E. M i t e k, *Pedagogika dla teologów*, Opole 1996, s. 122.

rio-zbawczej. Ma ona za cel uświadomienie Bożego planu zbawienia i ukazanie osobowych wzorców postępowania z historii Kościoła, szczególnie oddziałujących w procesie samowychowania.

Ogólnie rzecz biorąc: „Boży plan zbawienia ludzi, zbawienia każdego człowieka, realizuje się przez Jezusa Chrystusa i w założonym przez Niego Kościele, w którym działa Duch Święty. Do tego Kościoła, czyli ludu Bożego Nowego Przymierza, powołani są wszyscy ludzie bez wyjątku. Mają oni uwierzyć w Jezusa Chrystusa, przyjąć chrzest, zachowywać przykazania Boże, kierować się prawem miłości wobec Boga i ludzi, wykorzystywać środki zbawienia powierzone Kościołowi przez Jego Założyciela. Osobista, wolna odpowiedź każdego człowieka na propozycję, uczynioną przez Boga w Jezusie Chrystusie jest tutaj absolutnie konieczna”.³

Już samo określenie „Boży plan zbawienia” sugeruje, że to Bóg wychodzi pierwszy z inicjatywą: to On zaplanował zbawienie człowieka. Człowiek, w tym także młody, powinien bez większych dysonansów odpowiedzieć na to Boże wezwanie i odważnie podjąć trud samowychowania, czyli realizować swoje powołanie do świętości.

W procesie samowychowania, który jest niejako wpisany w Boży plan zbawienia człowieka „istotną więc rzeczą jest czynienie dobra a unikanie zła, świadczenie miłości ludziom, kierowanie się nakazami prawego sumienia, w którym moralne prawo Boże jest wyrte jakby w sposób naturalny. Każdy człowiek bowiem w momencie swojej śmierci będzie sądzony z tego, czy spełniał czyny miłości czy też ich nie spełniał, czy czynił dobro, czy też czynił zło. Jeśli nauczył się w życiu miłości połączy się na wieki z Bogiem, który jest miłością. Jeśli natomiast zaniedbał czynienia miłości, kierował się nienawiścią, musi pozostać poza Bogiem”⁴

Bóg w swoim planie zbawienia daje nam możliwość i szansę, ale to od nas zależy czy podejmując proces doskonalenia siebie damy z siebie wszystko, aby uwieńczyć go sukcesem zbawienia.

W ramy opisanego wyżej w wielkim skrócie Bożego planu zbawienia, dotyczącego całej ludzkości – wszystkich ludzi, wpisany jest, zamierzony przez Boga, plan zbawienia dotyczący każdego człowieka wziętego z osobna, żyjącego w określonym czasie i w określonych warunkach. Obowiązkiem każdego człowieka jest odczytać ten odnoszący się do niego plan zbawienia, zaakceptować i z Bożą pomocą zrealizować go w życiu, przez nieustanną pracę nad sobą w procesie samowychowania – doskonalenia siebie.⁵

Kościół przez swoją historię, która jest wpisana w Boży plan zbawienia, ukazuje wszystkim ludziom a szczególnie młodym, wzorce osobowościowe, które wykorzystane w pracy nad sobą, umożliwiają dojście do pełnego zjednoczenia z Bogiem, na wzór Jezusa i świętych.

³ Z. M a t u l k a, *Samowychowanie chrześcijańskie*, Toruń 1995, s. 13.

⁴ Tamże.

⁵ Por. tamże, s. 16.

Wiek młodzieńczy jest nacechowany poczuciem bezsilności młodych ludzi wobec otaczającej rzeczywistości. Historia Kościoła uświadamia młodzieży fakt, że człowiek nie jest całkowicie bezsilny i bezradny wobec uwarunkowań w jakich przyszło mu żyć. Może na nie wpływać i mimo licznych ograniczeń ma możliwość realizowania wzorów Ewangelii w procesie samowychowania. Postacie z historii Kościoła, ludzie święci – kanonizowani i nie kanonizowani – odgrywali i odgrywają znaczącą rolę w kształtowaniu dziejów, ale wyznaczają również wzorce osobowe dla młodych ludzi. Młódzież takich wzorców postępowania potrzebuje, szuka i może je znaleźć w Kościele, w konkretnych postaciach, w ludziach z krwi i kości.⁶

Kościół zatem, przez swoich pasterzy, powinien przedstawiać życie i działalność postaci ze swej historii jako odpowiedź daną przez te osoby na wezwanie Boga zawarte w Jego słowie, kierowanym ciągle do człowieka, aby młodzież widziała, jak inni ludzie, zarówno zwykli jak i nieprzeciętni, rozwiązywali problemy życiowe w świetle objawienia i wiary, dążąc w nieustannym wysiłku doskonalenia siebie do osiągnięcia zbawienia.⁷

Historia Kościoła to jednak nie tylko osobowe wzorce, święte postacie, ale przede wszystkim to Boży plan zbawienia, w którym człowiek wraz ze swoją godnością i powołaniem zajmuje miejsce naczelne. Dla młodych ludzi poszukujących sensu i wartości życia ta prawda posiada szczególnie ważne znaczenie.

II. ASPEKT SAKRAMENTALNY

Kościół uczestniczy w samowychowaniu młodzieży poprzez sakramenty święte a zwłaszcza przez pokutę i Eucharystię. Dzięki nim, we wspólnocie Kościoła, w sposób szczególny nieustannie dokonuje się osobowy rozwój i wzrost życia religijnego człowieka. Proces ten rozpoczyna się z chwila przyjęcia chrztu świętego. Dzięki temu sakramentowi człowiek otrzymuje łaskę uświęcającą, czyli życie Boże, a więc staje się dzieckiem Bożym. Otrzymuje również trzy nadprzyrodzone uzdolnienia duszy, tzw. cnoty Boskie lub teologiczne, tj. wiarę, nadzieję i miłość.⁸

Chrzest święty jest fundamentem, podstawą życia Bożego w człowieku. „Wejście do Kościoła jest zapoczątkowaniem procesu dojrzewania wiary, nadziei chrześcijańskiej i miłości Boga i bliźnich. Jest rozpoczęciem całościowego procesu rozwoju życia Bożego w człowieku, który to rozwój dokonuje się przez działanie Ducha Świętego oraz przez samowychowawczy wysiłek człowieka”⁹

⁶ Por. J. T o m c z a k, *Historia Kościoła w katechezie*, w: *Teoretyczne założenia katechezy młodzieżowej*, R. M u r a w s k i (red.), Warszawa, 1989., s. 344 n.

⁷ Por. tamże s. 345.

⁸ Por. tamże, s. 13.

⁹ Tamże, s. 13-14.

Owocność wszystkich sakramentów świętych, a szczególnie pokuty i Eucharystii zależy od intensywności wiary. Wiara w Chrystusa musi dokonywać radykalnej przemiany wewnętrznej, powinna stać się nowym życiem – życiem w Chrystusie. To życie w Chrystusie ożywione i użyźnione przez Sakramenty, w szczególności przez sakrament pojednania i Eucharystii, jest jakby drogą do nowego życia. Sakramenty są znaczącą pomocą w odkrywaniu sensu życia i w wytrwałym doskonaleniu siebie. Jan Paweł stwierdził: „Kościół pragnie wam pomóc w poznawaniu problemów, jakie stawia przed wami świat (...) Kościół ofiaruje wam Sakramenty, które będą was wspierać i uzdrawiać, i dadzą wam siłę. W Eucharystii przekaże wam życie Chrystusa. Przez sakrament pokuty pozwoli wam połączyć się z Chrystusem współczującym i przebaczącym”¹⁰ Istnieje ścisła zależność między żywą wiarą a częstotliwością korzystania z sakramentów świętych, zwłaszcza pokuty.¹¹

W procesie wzrostu życia religijnego, będącego częścią samowychowania, sakrament pokuty i Eucharystii stają się nieodłączne. Eucharystia jest miejscem najpełniejszego spotkania z Jezusem i Jego łaską. „Eucharystia, tzn. Msza św. wraz ze stanowiącą jej integralną część Komunią św., a więc sakrament Ciała i Krwi Pańskiej, jest centrum życia chrześcijańskiego”¹²

W życiu każdego chrześcijanina, a szczególnie w życiu młodego człowieka podejmującego wysiłek samowychowawczy, rzeczą bardzo wskazaną jest uczestnictwo w Eucharystii nie tylko w niedzielę, ale także w dni powszednie, a nawet codziennie. W ten sposób zyskują niezliczone łaski, umożliwiające postęp w życiu wewnętrznym tj. w życiu Bożym. Codzienne uczestnictwo w Eucharystii jest czynnikiem mobilizującym do intensywnego wysiłku w pracy nad sobą.¹³ Eucharystia bowiem mobilizuje do pracy nad sobą. Do pełnego uczestnictwa w niej, należy przystępowanie do Komunii św., co wymaga posiadania życia Bożego w sobie. Konieczna zatem staje się pogłębiona praca nad sobą, strzeżenie się grzechu śmiertelnego, grzechów powszednich i wszelkich niedoskonałości. Takiemu sposobowi życia sprzyja częste korzystanie z sakramentu pojednania.¹⁴

Eucharystia odgrywa zasadniczą rolę w autoedukacji młodzieży. Ona domaga się od niej czystości serca i intensywnej pracy nad sobą. Umacnia też wiarę, daje nadzieję zbawienia i pomnaża miłość do Boga. Są to cnoty teologiczne, które wynikają z sakramentu chrztu świętego. Młodzież je poznaje i rozwija w kontekście szeroko pojętego życia rodzinnego, parafialnego i szkolnej katechezy.¹⁵

¹⁰ Por. S. D z i e k o Ń s k i, *Katechizowany– przedmiot czy podmiot wychowania, w: Dzisiejszy katechizowany, stan aktualny i wyzwania*, J. S t a l a (red.), Kraków 2002, s. 47.

¹¹ Por. T. W o ł o s z c z y z n, *Selektywne postawy młodzieży wobec tradycji religijnej, w: Teoretyczne założenia katechezy młodzieżowej*, R M u r a w s k i (red.), dz. cyt., s. 104-105.

¹² Z. M a t u l k a, *Samowychowanie chrześcijańskie*, Toruń 1995, s. 72.

¹³ Por. tamże, s. 74.

¹⁴ Por. tamże.

¹⁵ Por. E. M i t e k, *Eucharystia w katolickim wychowaniu*, Wrocław 1997, s. 82 n.

„Eucharystia jest ośrodkiem wewnętrznej formacji młodego pokolenia. Zobowiązuje do odpowiedzialności za wypowiedane słowa i wykonywane czyny. W wątpliwej sytuacji wskazuje na sakrament pokuty, w którym „sercem skruszonym wyznaje się grzechy”¹⁶ Z eucharystii wyłania się wiele wskazań, z których korzystają katolicycy rodzice i wychowawcy, także w odniesieniu do młodzieży. Wszystkie pouczenia prowadzą młodych ludzi do zjednoczenia z Bogiem. Są one zaczynem chrześcijańskiej autoedukacji w okresie intensywnego wzrastania”¹⁷

Prawdę o roli Eucharystii w rozwoju człowieka przypomnieli Ojcowie Soboru Watykańskiego II, gdy w oficjalnym dokumencie stwierdzili: „Z Eucharystii, jako ze źródła, sływa na nas łaska i z największą skutecznością przez nią dokonuje się uświęcenie człowieka w Chrystusie oraz uwielbienie Boga”¹⁸ Tak więc każdy, kto przyjmuje i odnosi się z czcią do Eucharystii, uświęca siebie oraz pomnaża chwałę Bożą.¹⁹ Proces samowychowania jest wzmocniony darami Ducha Świętego.²⁰

Podkreślając wpływ sakramentów, szczególnie sakramentu pojednania i Eucharystii na proces samowychowania młodzieży, należy stwierdzić, iż owocem tych sakramentów jest łaska Boża nieustannie wspomagająca pracę nad sobą. To ona „jest najpierw szansą stawania się mistrzem w sztuce życia zawsze i wszędzie według zasad Chrystusowych. Jest szansą, bo zjawisko życia ludzkiego wzbogaca o nieskończone wartości życia Bożego, z którego chrześcijanin może korzystać bez lęku o wyczerpanie. Jest szansą, bo jest wprowadzeniem człowieka w sprzyjający klimat i środowisko Kościoła”²¹ Łaska Boża stanowi realną pomoc „tu i teraz” w przewyciężaniu przeszkód na drodze do realizacji pełni życia i mistrzowskiego nim kierowania.²²

Tak więc samowychowanie w kontekście oddziaływania sakramentów świętych i Eucharystii, staje się samowychowaniem do życia nadprzyrodzonego, charakteryzującego się wyrabianiem w sobie umiejętności współpracy z łaską zawsze i wszędzie oraz umiejętnością nadprzyrodzonego współżycia z Bogiem.²³

III. ASPEKT MODLITWY

Szczególne miejsce w życiu każdego chrześcijanina zajmuje modlitwa. Stanowić winna jego centrum, stając się częścią jego człowieczeństwa.²⁴ Kościół jest nauczycielem, przekazicielem i wzorem nieustannej modlitwy.

¹⁶ DK 5

¹⁷ Tamże s. 81.

¹⁸ KL 10

¹⁹ Por. DK 2

²⁰ Por. tamże, s. 84.

²¹ T. R y ł k o, *Zło nie odmieni serca mego*, Częstochowa 1991, s. 39.

²² Por. tamże, s. 74.

²³ Por. tamże, s. 28.

²⁴ Por. FC 62.

Sam trwa w nieustannej modlitwie, uczy wytrwałej modlitwy, ale nie może nikogo do modlitwy zmusić. Dlatego modlitwa i jej owoce są zależne od pragnienia kontaktu z Bogiem i osobistego wysiłku człowieka w tym kierunku.

„Każdy człowiek w głębi swego serca odczuwa podstawowe pragnienie spotkania z Bogiem, który jest Stwórcą i Odkupicielem. Często nie wie, że wystarczyłoby uczynić jeden gest; otworzyć drzwi swego serca i pozwolić wejść w swoje życie Chrystusowi, który wciąż czeka i kołacze”.²⁵

Młody człowiek odczuwa wielkie pragnienie spotkania Boga, pogłębianej modlitwy, a jednocześnie jakże często z niej rezygnuje. Modlitwa wydaje mu się za długa, za bardzo sformalizowana i często staje się tylko wyliczanką prośb, przyjęciem wobec Boga postawy życzenioworoszczeniowej i odwracaniem się od Niego, gdy nie spełni się to, czego pragnie.²⁶

Mówiąc o modlitwie i jej roli w procesie samowychowawczym młodzieży należy zapytać, czym ona jest dla młodych ludzi? Młodzi odpowiadają różnie. Dla niektórych modlitwa jest: rozmową z Bogiem; pomocą w codziennym funkcjonowaniu; ważną częścią życia; wyciszeniem; ucieczką od kłopotów dnia codziennego; chwilą dla Boga; nadzieją i umocnieniem; spojrzeniem w sumienie; środkiem, dającym pewność, że nie jest się samotnym; inspiracją; wsłuchaniem się; ostatnią deską ratunku; spotkaniem się sam na sam z Bogiem; uzupełnieniem pustego miejsca w życiu.²⁷

Analizując te niektóre z wypowiedzi młodych ludzi, nie sposób nie zauważyć ogromnej potrzeby modlitwy. Młody człowiek, traktujący poważnie i odpowiedzialnie własne życie, pragnący wykorzystać je jako jedyną szansę pracy nad sobą w celu osiągnięcia doskonałości i zbawienia, doświadcza własnej niewystarczalności i niemocy wobec takich spraw, jak doświadczenie lęku, niepowodzenia, bólu, cierpienia, straty najbliższych, grzechu, choroby, śmierci i szczególnie wtedy zwraca się o pomoc do Boga.²⁸

Zdaniem Karla Rahnera modlitwa jest całościowym i podstawowym aktem ludzkiej egzystencji, aktem ogarniającym człowieka jako całość w geście zaufania i miłości, i zwraca się w kierunku tej tajemniczej rzeczywistości, którą nazywamy Bogiem.²⁹ W tym stwierdzeniu bardzo trafnie została ujęta rola modlitwy w życiu chrześcijanina, która kieruje jego wszystkie życiowe wysiłki, a więc także wysiłek samowychowawczy, ku nadprzyrodzonym wartościom, ku zjednoczeniu z Bogiem.

²⁵ W. A. K i t a, *Życie modlitwą – modlitwa w oczach katechizowanej młodzieży*, w: *Dziśniejszy katechizowany, stan aktualny i wyzwania*, J. S t a l a (red.), dz. cyt., s. 177.

²⁶ Por. tamże.

²⁷ Por. tamże, s. 85 n.

²⁸ Por. J. S u l o w s k i, *Wychowanie do modlitwy w katechezie młodzieżowej*, w: *Teoretyczne założenia katechezy młodzieżowej*, R. M u r a w s k i (red.), dz. cyt., s. 185.

²⁹ Por. K. R a h n e r, *Ryzyko chrześcijanina*, Warszawa 1979, s. 50.

IV. ASPEKT INTELEKTUALNY

Chrześcijanin powinien znać zasady swojej wiary i ich podbudowę intelektualną. Powinien umieć ją konfrontować ze współczesną wiedzą o człowieku i świecie, ze współczesnymi prądami umysłowymi i trendami cywilizacyjnymi, ze współczesną kulturą. Stąd studium religijne jest niesłychanie ważne, szczególnie w procesie samowychowania młodych ludzi. Jeden z autorów pisze: „Należy przede wszystkim dobrze poznać prawdy wiary i zasady moralności chrześcijańskiej, a także liturgię Kościoła. Trzeba zatem gruntownie przyswoić sobie najpierw po prostu katechizm, zawierający wyżej wymienione treści”.³⁰

Studium katechizmu musi polegać przede wszystkim na zrozumieniu istoty religii chrześcijańskiej, poznaniu Osoby Jezusa Chrystusa i Jego dzieła, przyswojeniu sobie Jego nauki podanej w nauczaniu Kościoła. Musi to być studium pogłębione intelektualnie, ale jednocześnie oparte o autorytet Kościoła nauczającego. Studium katechizmu może i powinno być rozszerzone przez lekturę odpowiednio dobranych opracowań teologicznych, publikowanych w formie książek i artykułów. Katechizm staje się tutaj punktem wyjścia do dalszego pogłębiania wiedzy religijnej.

W katechizmie oprócz prawd wiary zawarte są również zasady życia chrześcijańskiego, a więc podstawy etyki chrześcijańskiej i ich wyjaśnienie. Są to wymagania moralne, które powinny być zaakceptowane, przyjęte i wcielone w życie w procesie samowychowawczym. Tak więc studium katechizmu to nie tylko nabywanie wiedzy religijnej, lecz także gruntowna formacja całej osobowości.

„Rzeczą podstawową dla formacji chrześcijanina jest czytanie i medytacja Pisma św. Starego i Nowego Testamentu; wyjaśnianie go sobie dzięki komentarzom i literaturze biblistycznej oraz rozmyślanie nad nim. Pismo św. zostało napisane przez różnych autorów, ale pod natchnieniem Ducha Świętego, tak że jego autorem głównym czyli pierwszorzędnym jest Bóg. To tutaj Bóg przemawia do ludzi, objawia im prawdy religijne, daje odpowiedź na pytania egzystencjalne człowieka. Mówi człowiekowi jaki jest sens życia, jak ma żyć, aby osiągnąć szczęście wieczne, co stanie się z nim po śmierci”³¹ To właśnie w tym aspekcie w sposób szczególny studium religijne pomaga człowiekowi w podejmowanym trudzie samowychowawczym, nadaje wszystkim wysiłkom wymiar pozaziemski, wieczny.

Oprócz studium katechizmu i Biblii konieczna jest, oczywiście także lektura innych książek religijnych, które pogłębiają wiedzę religijną, ugruntowują znajomość moralności chrześcijańskiej, rozbudzają zainteresowanie rzeczami Bożymi, skłaniają do refleksji nad własnym życiem. Szczególnie pożyteczne jest przestudiowanie, w miarę możliwości, nauczania Soboru Watykańskiego II, najważniejszych encyklik i adhortacji papieskich, nauczania Jana Pawła II:

³⁰ Tamże s. 60.

³¹ Tamże, s. 61.

zwłaszcza z jego pielgrzymek. Homilie te wymagają gruntownego przemyślenia i wyciągnięcia wniosków praktycznych do zastosowania w życiu.³²

„Pożyteczna i bardzo wskazana jest także lektura czasopism katolickich, w których oprócz informacji aktualnych z życia Kościoła, znajdują się również artykuły problemowe, wyjaśniające i rozwijające różnorodne zagadnienia religijne i moralne. Pogłębiają one wiedzę religijną i kształtują postawy chrześcijańskie. Ponadto uczą umiejętności oceniania różnorodnych zjawisk cywilizacji i kultury współczesnej z punktu widzenia etyki chrześcijańskiej”³³

Oprócz prasy duże znaczenie dla studium religijnego i własnego rozwoju chrześcijańskiej osobowości w procesie samowychowania ma korzystanie z religijnych programów, mass-mediów elektronicznych, a więc programów nadawanych przez radio, telewizję, odtwarzanych z kaset magnetofonowych i kaset video, eksponowanych w formie filmów. Wszystkie te przekazy pogłębiają wiedzę religijną odbiorców, kształtują ich postawy chrześcijańskie, informują o aktualnych wydarzeniach w Kościele. Trzeba je sobie odpowiednio dobrać, zależnie od czasu jakim człowiek dysponuje, zainteresowań i własnych możliwości percepcyjnych.³⁴

Dla pełnego rozwoju osobowości chrześcijaninowi potrzebne jest również gruntowne studium historyczne. Ażeby dobrze zrozumieć dzieło dokonane przez Jezusa Chrystusa zrozumieć Jego naukę, trzeba poznać całą historię świętą, czyli historię zbawienia.³⁵

W centrum uwagi w trakcie podejmowanego studium religijnego powinna być zawsze osoba Jezusa Chrystusa, z którym osobisty kontakt jest istotą religii chrześcijańskiej. Wszystkie te studia mają przybliżyć Jego postać, czynić bardziej zrozumiałą naukę głoszoną przez Niego i zacieśniać pełen przyjaźni kontakt z Nim. Bez poważnego i pogłębionego studium rzeczy Bożych, studium religijnego, nie ma mowy o poważnym postępie w życiu chrześcijańskim a tym samym w procesie samowychowania.³⁶

Należy także zauważyć, iż studium religijne w większości zależy od osobistego wysiłku człowieka, ale Kościół, obok rodziny i szkoły, mu w tym pomaga, co więcej, studium to możliwe jest szczególnie dzięki Kościołowi, bo przecież książki, czasopisma czy kasety religijne powstają z inicjatywy i dzięki interwencji społeczności kościelnej. Ponadto Kościół sam jest przykładem i wzorem nieustannego studium religijnego nad przekazanym przez Jezusa dziedzictwem wiary i to Jego śladem oraz za Jego wskazaniem powinien kroczyć młody człowiek w procesie samowychowawczym.

Oddziaływanie środowiska eklezjalnego na samowychowanie młodzieży ma miejsce szczególne w małych grupach działających we wspólnocie Kościoła. Takich grup potrzebują przede wszystkim młodzi ludzie kształtu-

³² Por. tamże s. 62

³³ Tamże, s. 63.

³⁴ Por. tamże.

³⁵ Por. tamże.

³⁶ Por. tamże, s. 65.

jący swoją osobowość w procesie samowychowania, jak również społeczeństwo i Kościół. To właśnie w tych grupach i przez te grupy rozwijają się ludzie i społeczeństwa.

Młody człowiek chce być aktywny, chce się rozwijać i potrzebuje przynależć do grupy, wiążąc z tym wielkie oczekiwania. Oczekuje między innymi: pomocy w kształtowaniu osobowości; nawiązania przyjaźni z ciekawymi ludźmi; pomocy w tym, aby umieć zawsze i wszędzie świadczyć o Chrystusie; pomocy w odnalezieniu samego siebie; spotkania prawdziwych przyjaciół, z którymi można porozmawiać zarówno na temat interesujących problemów religijnych, życiowych jak również urządzić obozy, wycieczki rowerowe, czy zabawy przy muzyce; nowych przyjaciół, z którymi stanie się bardziej pomocny ludziom; odnalezienia właściwych wartości w życiu; wyrabiania w sobie właściwych relacji międzyludzkich; nabywania i kształtowania prawdziwie chrześcijańskich postaw.³⁷

Te wymienione oczekiwania, jak również wiele innych, młodzież może zaspokoić przede wszystkim w grupie chrześcijańskiej działającej we wspólnocie Kościoła. „Dojrzewająca osobowość młodego człowieka domaga się wprost uczestnictwa w grupie. Składa się na to cały szereg przyczyn. Dostrzeżenie własnej odrębności i związana z tym odrębność bycia sobą – tendencja niewątpliwie słuszna – prowadzi nierzadko do częściowego przynajmniej odrzucania przyjmowanych dotąd w sposób bezrefleksyjny wzorów, norm i autorytetów. Aby mieć poczucie własnej tożsamości dorastający chce sam odkrywać i wybierać wartości”.³⁸

Młody człowiek podejmując proces samowychowania, często znajduje się w sytuacji niepewności i zagubienia. Wtedy potrzebuje mieć oparcie w osobach, które nie byłyby zagrożeniem dla jego autonomii i indywidualności. Punktem odniesienia staje się wtedy w sposób naturalny mała grupa, gdzie młody człowiek znajduje nie tylko wartości, normy i wzory zachowania i postępowania regulujące jego życie, ale znajduje również swoje miejsce, swój status społeczny. Przynależność do grupy nie tylko zaspokaja potrzeby psychiczne, ale pozwala na rozwój pożądanых cech osobowości społecznej. Podejmując określone role, jednostka wyrabia w sobie aktywność, samodzielność, odpowiedzialność, a także umiejętność współdziałania i współżycia z innymi.

„Prawidłowy rozwój osobowości religijnej domaga się uczestnictwa w grupie, w której wartości religijne będą nie tylko obecne obok innych wartości, ale będą miały charakter wartości podstawowych będą motywowały postawy i działania członków grupy”.³⁹ Taką grupą jest przede wszystkim grupa działająca we wspólnocie Kościoła.

Grupa chrześcijańska działająca w Kościele musi być otwarta dla ludzi, bo jest częścią Kościoła, który jest dla świata. Musi akceptować swoich członków,

³⁷ Por. J. S ł o m i ń s k a, *Mechanizmy i funkcje grup młodzieżowych*, w: *Teoretyczne założenia katechezy młodzieżowej*, R. M u r a w s k i (red.), dz. cyt., s. 50.

³⁸ Tamże.

³⁹ Tamże.

bo Chrystus nas wszystkich zaakceptował. Musi jednocześnie od nich dużo wymagać, bo Bóg „nawet własnego Syna nie oszczędził, ale Go za nas wszystkich wydał”⁴⁰ Musi umieć współdziałać z innymi ludźmi i grupami.

Fundamentalną cechą grupy chrześcijańskiej jest świadoma łączność z Bogiem. Ta łączność i świadomość musi ciągle wzrastać, aby tym samym dokonywał się rozwój i wzrost osobowości chrześcijańskiej młodego człowieka podejmującego pracę nad sobą.

Dlatego nie sposób nie zauważyć, jak wielką rolę w procesie samowychowania młodzieży odgrywają małe grupy katolickie. Znaczenie tych grup polega przede wszystkim na tym, że włączają jednostkę w życie Kościoła, i to włączają jako podmiot działania, a nie tylko jako przedmiot czyichś – najlepszych nawet – oddziaływań. Dowartościowując jednostkę, wydobywając ją z anonimowej masy, wyzwalamy jej inicjatywę i odpowiedzialność; umożliwiamy przedyskutowanie różnych problemów, a co za tym idzie lepsze zrozumienie wielu spraw i pogłębienie świadomości religijnej; ułatwiają przejście od zasad ogólnych do osobistych decyzji; pomagają do rozwoju wiary i pobudzają do życia płynącego z wiary; inspirują do apostołstwa; pozwalają na zoperacjonalizowanie ogólnych celów przez wytyczanie konkretnych zadań.

Powyższe rozumiane oddziaływanie grup katolickich pozwala na wyciągnięcie wniosku, iż są one szczególnym miejscem i środowiskiem umożliwiającym pełny rozwój chrześcijańskiej osobowości młodych ludzi w pracy nad sobą. Tak więc środowisko eklezjalne nadaje procesowi samowychowania aspekt religijny i nadprzyrodzony. Wysiłki podejmowane w pracy nad sobą ukierunkowane są na doskonalenie siebie na wzór Jezusa Chrystusa, aby osiągnąć ostateczny i najwyższy cel, jakim jest zbawienie i życie wieczne w jedności z Bogiem.

ECCLESIASTICAL ENVIRONMENT AND THE PROBLEMS CONNECTED WITH SELF-EDUCATION OF THE YOUNG

S u m m a r y

Self-education is one of many processes happening in every man's life. However, it is a turning point in every individual's existence because the man starts to lead his or her own life in a responsible way. Despite of the fact that the process depends mainly on the individuals' strength and their efforts. It's also conditions by many other inner and exterior factors.

One of the three institutions which influence the process of self-education of the young by their educational attitude beside a family and school is ecclesiastical environment. Ecclesiastical environment has got a very wide range of influences on the process of self-education. The aim of the article is to show the important planes of ecclesiastical society used for self-education of the young in historical context (that is God's plan of salvation), sacramental and in prayer contexts, taking into consideration ecclesiastical groups.

⁴⁰ Rz 8,32.